

La «defenestració» política d'en Pella i Forgas, o sobre la pretesa «honradesa» electoral de La Lliga

per
**Borja de Riquer
i Permanyer**

A les seves **Memòries** Francesc Cambó en explicar les causes de l'expulsió de Josep Pella i Forgas de la Lliga Regionalista, fet ocorregut l'octubre de 1905, dóna una versió que, al meu parer, és força parcial i notòriament falsa. Cambó acusa Pella d'haver-se posat d'acord amb els adversaris de la Lliga per tal de falsificar una acta de votació a fi i efecte de poder ser elegit diputat per Barcelona. La seva acció, ens diu Cambó, «no tenia excusa... i calia expulsar-lo de la Lliga» (1).

Vista així l'expulsió de Pella sembla una mostra convincent de la moralitat política de la Lliga Regionalista que, com afirma Cambó, «per tal de salvar el seu nom i mantenir una tradició honrosa no dubtà en eliminar un dels seus membres» (2).

L'objecte d'aquest article no és, ni de bon tros, defensar l'actitud d'en Pella i Forgas, sinó més aviat completar les afirmacions de Cambó sobre aquest afer, que resulta bastant més complex i confús del que ell ens vol presentar. La «defenestració» política d'en Pella i Forgas fou un assumpte molt més embolicat i brut i d'ell la pretesa «tradició honrosa» de la Lliga en sortirà, com veurem, força malparada.

Ja Pella, en el seu temps, escriví un llibret exculpatori, **La Crisi del Catalanisme** que, tot i donant importants informacions sobre la seva actuació i sobre l'estat de la Lliga Regionalista a principi de segle, no deixa de ser massa personalista i insuficient (3). La utilització d'una sèrie de materials fins ara inèdits, cartes i notes, d'Enric Prat de la Riba i del mateix Francesc Cambó ens permet de donar a tot aquest afer una visió més precisa que la facilitada pels dirigents de la Lliga i les històries «oficials» d'aquesta entitat (4).

JOSEP PELLA I FORGAS: DE «LA JOVE CATALUNYA» A LA LLIGA REGIONALISTA

L'actuació política de Pella i Forgas no fou destacada com la seva activitat com a jurista i historiador, i per això mateix és menys coneguda.

Per construir una breu biografia política seva caldria començar per remarcar que ja l'any 1870, quan sols tenia divuit anys, el trobem entre els fundadors de l'agrupació, mig literària i mig cívica, «La Jove Catalunya». Anys després, el 1885, quan ja havia publicat amb Coroleu **Las Cortes Catalanas i Los Fueros de Cataluña**, formà part de la comissió de personalitats catalanistes que lliuraren al rei Alfons XII el famós «Memorial de Greuges».

(1) Cambó, Francesc, **Memòries**. Barcelona, 1981, pàgina 107.

(2) Idem.

(3) Pella y Forgas, J., **La Crisi del Catalanisme**. Barcelona, 1905.

(4) **Història d'una política. Actuacions i documents de la Lliga Regionalista. 1901-1933**. Barcelona, 1933, pàgina 52.

Milità uns pocs anys a la Lliga de Catalunya, però aviat, descontent pel seu ambient «massa polític», en sortí per a dedicar-se a escriure a la revista «La España Regional» que havia fundat juntament amb Eusebi Güell, Ferran Alsina i Francesc Romaní i Puigdemolas. Catalanista d'idees notòriament conservadores, Pella intentà en diferents ocasions ser elegit diputat. Així, l'any 1881, es presentà com a candidat conservador independent pel districte de la Bisbal, però fou derrotat. Cinc anys després, el 1896, aconseguí ser elegit diputat independent per Girona, però el govern de Cánovas posà tantes dificultats a l'aprovació de la seva acta que de fet no pogué actuar al Parlament.

L'any 1901, essent president de la Societat Econòmica Barcelonina d'Amics del País, fou un dels principals negociadors del pacte polític que donaria com a resultat la formació de la Lliga Regionalista. Segons Prat de la Riba, a Pella «en 1901 li vam oferir formar part com cinqué membre de la candidatura dels 4 presidents i va dir que 2 vegades li havien derrotat i que no havia **seguretat de guanyar**» (5).

De tota manera, Pella participà activament en la campanya electoral que donà per primer cop la victòria a la Lliga. Així, el trobem signant manifestos, parlant en mítings, escrivint articles, etc. Formà part de la primera Junta Directiva de la Lliga i el novembre de 1901 fou elegit regidor de Barcelona.

Pella, que representava dins la Lliga el catalanisme històric de la generació renaixentista dels anys 1870 i 1880, aviat començà a discrepar sobre l'orientació política del grup regionalista. Primer es mostrà preocupat pel fet que la Lliga s'estava convertint progressivament en «un centre electoral y prou» (6).

Pella veia com anaven imposant-se a la Lliga els «elements importants de la indústria y de les carreres de la societat barcelonina» (7), i com progressivament «fugia la gent de verda-der caràcter polític, y en cambi elements de procedència heterogenia anaven quedantsi» (8).

En produir-se les primeres grans desfetes electorals de la Lliga, el març de 1903, provocades en bona part per la crisi de la mateixa direcció del grup, Pella va escriure a Albert Rusiñol, president de l'entitat, manifestant-li la seva inquietud pel fet que la Lliga pogués convertir-se «en un partit polític més, sense consistència, en lloch de un gran moviment social, l'única manera d'imposarse á Madrid» (9).

Davant la renovació de la Junta Directiva de la Lliga, el novembre de 1903, Pella formava part d'una anomenada «candidatura recomenada» que tenia totes les característiques de ser

l'oficial i per tant elegida en la seva totalitat. Però unes estranyes maniobres promogudes pels que Pella qualifica de «camarilla» varen impedir que Pella fos reelegit pel màxim organisme directiu de la Lliga (10). Potser ve d'ací totes les antipaties de Pella cap als «dos o tres joves» que dirigien de fet el grup, i en especial cap a Cambó. «Era possible —ens diu Pella— «ab aquest ambient de casino dirigir com se pretenia tot el moviment patriòtic d'aquesta terra?» (11).

Durant la crisi d'abril de 1904, quan sortiren de la Lliga bona part de les persones d'idees liberals —Carner, Suñol, Lluhí, Domènech, Pijoan, Cases-Carbó, etc.— Pella donà suport a les posicions defensades per Prat i Cambó malgrat reconèixer que els fets es desenrotllaren en un ambient de violència i amb procediments poc nets.

A començaments del 1905, en preparar les eleccions que s'apropaven, Pella havia dit públicament en una reunió de la Junta de la Lliga que veia amb notòria preocupació «com s'havia anant tornant petit lo qu'el Dr. Robert ab tant esplendor va deixar tres anys enrera» (12). Però pel que sembla els seus plantejaments crítics no tingueren gaire ressò dins els organismes directius de la Lliga.

LES ELECCIONS DE 1905: CANDIDATURES, CONXORXES I TRAMPES

Les eleccions de 1905 tenien una importància cabdal per a la Lliga. Primerament perquè eren les primeres després de la greu crisi d'abril de 1904 i haurien de servir per a comprovar fins a quin punt l'escissió liberal havia afectat l'electorat de la Lliga. I en segon lloc perquè en disoldre's el «Círculo Conservador - Liberal» de Barcelona, la candidatura regionalista apareixia com a l'única opció de dretes amb prou capacitat com per a barrar el pas al republicanisme triomfant a aquesta ciutat des del 1903.

Primer tingueren lloc, pel mes de març, les eleccions provincials. Ja llavors Pella havia escrit a Prat sollicitant que esborressin el seu nom de la candidatura regionalista. I, al mateix temps, Pella demanà a Prat si ja estava resolt «el problema dels jutges y fiscals municipals afectes o no» (13). Això podria ser una clara mostra que els dirigents de la Lliga pretenien desplaçar els elements propers al caciquisme de caire governamental dels llocs tan claus en una batalla electoral i substituir-los per elements «afectes».

(10) Per a més informació sobre aquest tema veieu el meu llibre **Lliga Regionalista: la burgesia catalana i el nacionalisme (1898-1904)**, Barcelona, 1977, pàgina 266.

(11) Pella, ídem., pàgina 88.

(12) Ídem., pàgina 89.

(13) Carta de Pella a Prat, sense data, però segurament de principis de 1905. Arxiu Prat de la Riba.

(5) «Cas d'en Pella», notes manuscrites d'Enric Prat de la Riba. Arxiu Prat de la Riba.

(6) Pella, ídem., pàgina 84.

(7) Ídem.

(8) Ídem.

(9) Ídem, pàgina 87.

Les eleccions provincials constituïren un nou èxit de la Unió Republicana a Barcelona. Sols Prat fou elegit diputat, i evidentment per les minories.

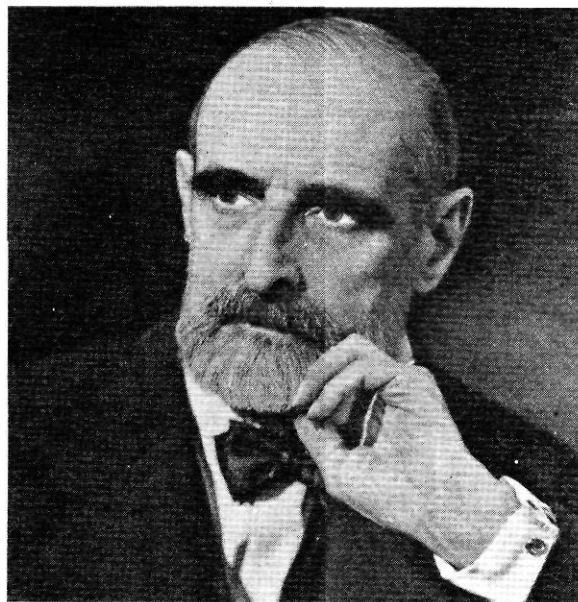
Davant aquesta nova desfeta, els dirigents de la Lliga volgueren accentuar el caràcter conservador del partit, presentant-lo davant les classes benestants catalanes com a l'única alternativa d'ordre en front de radicalisme lerrou-xista, però al mateix temps destacaven la seva voluntat de renovació política del sistema. Aquests dos punts ja apareixeran com destacats al «Manifest als catalans» del 24 de juny de 1905: la Lliga volia significar-se com a la principal força política catalana que defensava els interessos de la burgesia industrial, dels propietaris i dels intel·lectuals. D'acord amb aquestes pretensions, les candidatures regionalistes caldria que fossin formades per gent representativa d'aquests sectors socials.

I així, davant les eleccions generals de setembre, la Lliga configurà una candidatura formada per dos homes molt vinculats al món de la gran propietat i indústria, Ignasi Girona i Vilanova —fill de Manuel Girona— i Frederic Rahola i Trèmols, empordanès que durant cinc anys havia ocupat la secretaria general del Foment del Treball Nacional. Els altres tres candidats serien un intel·lectual catalanista reconegut, Josep Pella i Forgas, un professional i polític que començava a destacar, l'arquitecte Josep Puig i Cadafalch, i, finalment un jove polític que ja apareixia com el braç dret de Prat de la Riba, Francesc Cambó i Batlle (14).

De tota manera, segons Prat, qui hauria d'haver anat com a intel·lectual era Joan Maragall, però Pella féu tot el possible per tal d'impedir-ho:

«En les eleccions de 1905 no'l vam posar a la candidatura i volíem posar a en Maragall. Pella va anar a parlar ab Margall a Vallvidrera i el convencé de que no hi fos a la candidatura i així ell va ésser nomenat candidat» (15).

Aquestes afirmacions de Prat no lliguen massa amb el que es desprèn de la correspondència d'ell mateix amb Joan Maragall. Així, el 22 d'agost Rusiñol, Prat, Girona i Cambó escriviren a Maragall oferint-li un lloc a la candidatura de Barcelona (16). Maragall es negà a acceptar-ho i per la resposta de Prat a aquesta negativa

Francesc Cambó (1876-1947)

se'n pot desprendre fàcilment que el poeta català no veia gaire clara la política de la Lliga, sobretot pel que feia a les eleccions. Així, Prat, en carta a Maragall, es veia obligat a censurar els criteris emprats per la Lliga en la formació d'anteriors candidatures:

«Jo no he sapigut sinó a posteriori lo de les eleccions provincials, no sabia els termes en què se li havia fet la proposta, termes que jo de cap manera hauria consentit, i que vaig sentir molt a l'enterar-me'n... aquest cop jo soc dintre de tots els treballs directius de l'elecció, i puc assegurar-li que no li demanem el nom perquè en vigílies de l'elecció el retiri...» (17).

Davant d'aquests arguments no sembla massa verosímil la versió de Prat sobre les intrigues de Pella per tal de figurar a la candidatura, sinó més aviat que fou la ferma actitud de Maragall de no ser-hi el que propicià la inclusió d'en Pella.

Així, Pella i Forgas no fou inclòs oficialment a la candidatura fins deu dies abans de les eleccions. A l'article de Prat «La nostra candidatura», publicat a **La Veu de Catalunya** de l'1 de setembre, és on apareix per primer cop el nom de Pella, presentat com «historiador de Catalunya, advocat y President de la Societat Econòmica d'Amics del País», com a candidat regionalista juntament amb Girona, Rahola, Cambó i Puig. La personalitat d'en Pella serà glosada per Prat en aquest article amb frases elogioses: «En Pella representa'l renaixement moral de Ca-

(14) Caldria destacar que tres dels cinc candidats regionalistes són fills de l'Empordà: Pella, Cambó i Rahola. Un altre és del Maresme, Puig i Cadafalch, i sols Girona és barceloní. La procedència comarcalista dels candidats de la Lliga és, per tant, notòria.

(15) «Cas d'en Pella», notes manuscrites de Prat. Arxiu Prat de la Riba.

(16) La carta sencera es troba a Olivar Bertrand, Rafael, **Prat de la Riba**. Barcelona, 1964, pàgina 317.

(17) Idem., pàgina 410.

talunya, l'anima de Catalunya trobantse a si mateixa en sos esplets y floridas del passat» (18).

Nomenat així candidat, en Pella, que es trobava a Begur, marxà cap a Barcelona per a participar a la campanya electoral. Dies després, el 3 de setembre, ja essent a Barcelona, Pella escriví una important carta a Prat de la Riba informant-li de les irregularitats que, segons ell, s'estaven organitzant per part d'elements directius de la Lliga:

«Amic Prat:

Vaig rebre la seva carta en que m'explicava l'acord referent a la col·locació de noms en la candidatura. Després vaig venir a Barcelona el dijous troban al Empalme a n'en Frederic Rahola que m'digué se retirava a Cadaqués y que no pendria cap part en les eleccions. Avuy, ja vivint tant dintre dels treballs electorals, no poguem pujar avuy a veurel, li escrich fentli present **la gravetat de lo que passa**.

El fet es que se treballa para que en varies seccions fins en varios districtes hi hagi componendas de vots y en alguns punts fins s'espera de lo que pujan fer els presidents de la mesa al llegir las candidatures en l'acte del escrutini. Aixó fet per alguns interventors nostros fora, y serà si no s'atura, un gran escándol y ns llevarà la forsa moral que avuy tenim per haver purificat el sufragi de Barcelona, perque aixó se sabrà y se publicarà naturalment en son dia, es massa gros. Desgraciadament ja comenzo a ser vell en elleccions y aixó que l'escrit no es pas fill de una afecció rebuda sino de moltes.

¿Com aturarlo? No més V. pot treure al regionalisme d'aquesta vergonya, cridant fort, fent campanya de moralitat electoral y recomentantla desde la Veu. He dit y continuarem treballant.

Sempre afectíssim amich

Pella y Forgas» (19)

Segons explicarà posteriorment, Pella va tenir notícies «d'embolichs y tractes» i de la intervenció d'un diputat republicà, que al mateix temps era economista —Pere Pi i Sunyer?—, que protegia els dos candidats regionalistes més lligats amb els sectors econòmics (20). Segurament es referia a Ignasi Girona i a Frederic Rahola, que eren considerats pels republicans com els candidats més «decentitos» per a ocupar els llocs de les minories.

Davant d'això, com ens explica Cambó, altres elements de la Lliga que volien que els elegits fossin Puig i Cadafalch i Cambó, van fer

córrer la veu de votar solament aquests dos per tal d'assegurar la seva elecció per les minories (21).

Així, en Pella, no apareixia a cap de les dues maniobres soterrànies que s'organitzaven respecte la candidatura de la Lliga: no hi era ni entre els més «decentitos» pels republicans ni entre els que defensaven els joves activistes.

Un parell de dies després, Pella s'entrevistà amb Prat i li reiterà les seves preocupacions al temps que li informava que «el Gremi de Tabernes votaria no més un dels nostres candidats» (22), com a mostra del desconcert existent entre l'electorat regionalista.

Però al mateix temps Pella es mostrava indignat per la manca de criteris de la política d'aliances electorals de la Lliga en aquestes eleccions:

«...ab la barreja més grandiosa de elements heterogenis, d'opinions religioses, polítiques y socials diferents y no destriades... mentres als de la provincia de Girona se'ls recomenava l'unió amb el partit carlí pera combatre las candidaturas republicana y conservadora a la capital y en el districte de Torroella, se cercava l'auxili dels republicans a Vich y's juntaven els interventors regionalistas ab els republicans a l'hora del escrutini a Granollers...» (23).

Així les coses, i després d'un míting de la Lliga al Nou Retir de Barcelona, on intervingueren els cinc candidats, el 6 de setembre, Pella envià a Prat un solt per a **La Veu de Catalunya** on denunciava els maneigs il·legals d'alguns membres de la Lliga als que qualificava de «lladres de vots». Prat, però, es negà a publicar el solt adduint que podia ser pres com a una ofensa als interventors de la Lliga (24).

Aquell mateix dia Prat publicava a **La Veu** un llarg article lloant la figura de Pella i Forgas en uns termes particularment elogiosos

«Nosaltres... que a n'en Pella doblement veneràmem, al comensar la nostra obra, en el moment inicial de la nostra obra, varem treure del aïslament al il·lustre patrici que'ns havia ensenyat ab la ploma y ab l'exemple y ab ell, entre'ls nous cabdills, varem anar a la victoria. Que'l seu nom, senyera avuy de combat, ens hi dugui altre vegada» (25).

Aquests elogis escrits de cara l'electorat regionalista pocs dies després es tornaran, com veurem, en retrets i censures.

(18) Prat de la Riba, E., «La nostra candidatura», **La Veu de Catalunya**, 1 de setembre de 1905.

(19) Arxiu Prat de la Riba.

(20) Pella, ídem., pàgina 97.

(21) Cambó, Francesc, **Memòries**, pàgines 106-107.

(22) «Cas d'en Pella», notes manuscrites de Prat de la Riba. Arxiu Prat de la Riba.

(23) Pella, ídem., pàgina 89.

(24) «Cas d'en Pella», ídem.

(25) Prat de la Riba, E., «En Pella y Forgas», **La Veu de Catalunya**, 6 de setembre de 1905.

El diumenge, 10 de setembre, tingueren lloc les eleccions. El resultat fou, com s'esperava, una clara victòria dels republicans que aconseguiren a Barcelona els cinc llocs de les majories amb més de 24.000 vots, mentre que la candidatura regionalista sols en treia uns 14.000. Dels candidats de la Lliga els qui apareixien amb més alta votació, i per tant podien ser els dos escollits per les minories, eren en Girona i en Raholla, és a dir, els més vinculats al món dels grans negocis i els menys lligats al catalanisme polític.

EL «MISTERI» DE LES ACTES PERDUDES, FALSIFICADES I APAREGUDES

Des del dia de les eleccions, i durant quatre dies més, tindrà lloc una complexa història sobre unes actes primer perdudes i després aparegudes amb notòries falsificacions.

La versió «oficial» de la Lliga, la donada per Prat i Cambó, és la següent: el mateix dia de les eleccions al vespre Pere Pagès, un dels apoderats de la Lliga, donà a Pella dues actes, una de la secció 26 del districte 5.è i l'altre de la secció 20 del districte 4.art, i Pella es comprometé a dur-les a la Junta del Cens, a l'Ajuntament. El dilluns 11, Cambó comunicava a Prat que les actes no havien arribat a la Junta del Cens. Llavors Prat escriví a Pella la lletra següent:

«Pella:

He enviat recados per veurel inultilment. Vosté fuig, vosté no té la consciència tranquila. Lo que V. ha fet es incalificable. No res mes feya en Planas que nosaltres tan combatiam. Ha de pensar que nosaltres que un acte aixís no'l tolerariam ni per fer perdre l'acta al nostre més gran enemich no ho tolerarem tractantse de l'acta dun amich y company. Per ara hem mantingut secreta «la intervenció de V. y pot encara salvarse del afront. Si no s'aprofita de la unica sortida que li queda, si no envia avuy mateix las actas verdaderas a la Alcaldia, si demá V. mateix no renuncia l'benefici de la falsificació, impugna l'acta falsa, nosaltres que ens haurem d'avergonyir d'haverlo posat en la candidatura, haurem de excusarlo publicament y publicament el defensarem davant de Barcelona y l'expulsarem de tots els carrechs que pel vot dels catalanistes ocupa. Si V. no's salva per unich camí y camí honrat que li queda, nosaltres a qui emperlita ab els seus actes incalificables, dirigirem contra V. tots els atacs que es mereix, sempre en el mitg de la indignació de tot Barcelona. Pel fet que li vull, per las defensas que V. ha fet tantes vegades, per la meva intervenció en posarlo en candidatura, y per l'interés de V., pel seu bon nom y 'l del seus fills, arregli aixó immediatament. Encara hi es a temps.

Enric Prat de la Riba (1870-1917)

Pensi que una acta aixís ni lo serviria de res. Será una vergonya que l'acompanyará tota la vida y de res li aprofitará. Entenguí que tenim las actas extesas pera 'l secretari escrutador, que mutilarian tot el seu trevall.

Salvis per amor de Deu.

Prat de la Riba

En el solt de La Veu d'aquest vespre pot veura com li queda oberta la porta» (26).

Malgrat el que diu Cambó a les seves **Memòries**, sembla que les actes no les tenia en Pella sinó un fill seu que les havia falsificades sense el seu coneixement. Aquesta versió, potser la més veritable, és recollida per Prat a les notes sobre «En cas d'en Pella» (27). Sembla que un fill de Pella, aprofitant que el seu pare ja era fora de Barcelona, i segurament creient que altres sectors de la Lliga també havien jugat brut

(26) Carta sense data. Arxiu Prat de la Riba.

(27) A les notes manuscrites de Prat, «Cas d'en Pella», hi ha les següents frases: «Pella me diu que ell era fora y ha sigut el seu fill el que ha fet les trapes. Me demana excusas y assistirá a la sesió del escrutini». Arxiu Prat de la Riba.

recomenant votar solament dos candidats, va falsificar les dues actes abans citades.

Pella, però, sempre amagarà la participació d'aquest fill seu en tot l'afer i assumirà ell totes les responsabilitats. De tota manera Prat ho sabia i callà.

Les famoses actes apareixeren finalment el dimarts 12 al vespre a l'entrada de les oficines de la Junta del Cens a l'Ajuntament. Havien estat matuserament alterades de forma que Pella i Forgas obtingués més vots que Frederic Rahola i així passés a ser ell l'elegit per les minories juntament amb en Girona. L'acta de la secció 26 del districte 5.è donava a en Pella i a en Girona 300 vots de més que els altres candidats regionalistes, mentre que la de la secció 20 de districte 4.art, li afegia també 30 vots de més a en Pella.

L'endemà 13 de setembre **La Veu de Catalunya** denunciava en un article titulat «Indecència electoral» aquestes actes a les que qualificava de «forsosament falsificades» i comparava els seus resultats amb els que certificava l'interventor de la Lliga:

Acta falsificada

Salmerón, 373 vots. Pella, 317 vots. Girona, 316 vots. Piñol, 1 vot. (No sortiria cap altre nom dels candidats, ni republicans ni regionalistes).

Acta de l'interventor de la Lliga

Candidats republicans, tots ells 73 vots.

Candidats regionalistes, tots ells 17 vots, tret de Pella que solament en tenia 16. (28).

La groiera manipulació de l'acta havia consistit a afegir un 3 davant de Salmerón, Pella i Girona, i fer desaparèixer els noms i els vots de tots els altres candidats, llevat de l'independent Piñol.

L'article de **La Veu**, a més d'afirmar que «nosaltres complim el dever de denunciarho», assenyalava que potser tot era una maniobra per tal de desprestigiar el bon nom d'algun candidat regionalista. Possiblement aquest article fou redactat pel mateix Prat que donava així una certa sortida digna a Pella.

El dijous, 14 de setembre, tingué lloc l'escrutini a l'Ajuntament de Barcelona. Hi assistiren Pella, Girona i Cambó, entre d'altres membres de la Lliga. L'acta de la secció 20 del districte 4.art passà sense cap protesta amb Pella sols amb 51 vots, en comptes dels 81 que li donava la primera acta falsificada. I en tractar-se de la segona, la de la secció 26 del districte 5.è, Pella demanà la paraula i afirmà que es tractava d'una «acta amanyada... que m'adjudica vots

que sé que legalment no he obtingut, per lo que demano que no sigui admesa» (29).

Pella complia així el que Prat li havia exigít en la seva carta per tal de «salvar-se». Cambó, però, no esmenta a les **Memòries** que fou el mateix Pella qui demanà l'anulació de l'acta falsificada. Aquesta simptomàtica omisió de Cambó, que era present a l'acte, no té altra motivació que fer aparèixer Pella fins a l'últim moment de l'escrutini com a defensor de l'acta falsificada i, per tant, com a l'únic culpable (30).

La Junta del Cens, evidentment, anul·là l'acta falsificada i donà per bona la presentada pels *interventors republicans*. El resultat final donà com a elegits per les minories a Ignasi Girona i Frederic Rahola.

La premsa republicana, especialment **La Publicidad**, i la dinàstica, principalment l'edició barcelonina d'**El Liberal**, comentaren àmpliament tot l'afer i posaren en dubte la puresa electoral dels regionalistes. De tota manera semblava que l'afer s'oblidaria aviat, donat que d'actes protestades i falsificades n'hi havia a totes les eleccions. Era un fet massa corrent com per donar-li una excessiva importància.

PELLA I FORGAS O EL SACRIFICI «NECESSARI»

Però per a alguns l'afer no restà oblidat. Malgrat que Pella semblava que havia complert amb allò que li demanava Prat a la seva carta, hi havia qui volia que l'assumpte acabés amb una decisió exemplar. I aquest era sobretot en Cambó. Pella ja ho intueix al seu llibre, però les cartes i les **Memòries** de Cambó ens ho demostren prou clarament:

«...no hi havia prou amb el càstig que havia tingut Pella de passar per la vergonya que la Junta d'Escrutini vingués ja implícitament a declarar-lo falsari. En el nostre partit es filava molt prim en matèria de moralitat i delicadesa i ningú no dubtà que, malgrat els grans prestigis i mereixements de Pella, calia expulsar-lo de la Lliga» (31).

Així, Cambó convocà urgentment la Junta de la Lliga i proposà l'expulsió de Pella, però que potser seria més convenient que fos ell mateix qui presentés la seva baixa. Prat, que no era present a aquesta reunió, rebé l'encàrrec de Cambó de parlar amb Pella:

«...la Junta acordà parlar amb V. per indicar-li» —a en Pella— «que's dongui de baixa per evitar l'escandol» (32).

Pel seu costat, Pella afirma que davant la campanya que contra ell es muntà a la Lliga, campanya que fins les planes de **La Veu** varen

(28) «Indecència electoral», a **La Veu de Catalunya** del 13 de setembre de 1905. Cal notar sobre aquestes xifres que no acaben d'encaixar els nombres finals, 6 i 7, d'en Pella i Girona, en ambdues actes.

(29) **La Veu de Catalunya**, 15 de setembre de 1905.

(30) Cambó, *idem.*, pàgina 107.

(31) *Idem.*

(32) Carta de Cambó a Prat, sense data. Arxiu Prat de la Riba.

recollir, va decidir donar-se de baixa. Sigui com sigui, el 18 de setembre des de Viladrau, Pella enviava al president de la Lliga, Albert Rusiñol, la seva baixa com a soci d'aquesta entitat. A l'escrit de renúncia Pella deia, entre altres coses, el següent:

«Me veig en el cas, senyor President, de dirigir-me a vosté en mitj de l'agitació que algú ha promogut dintre de la Lliga contra mi ab motiu de las eleccions passades.

Cada vegada que s'acaban unes eleccions, desfila ó s'aparta algú de la Lliga; aixís s'anaren alguns després de las eleccions de regidors; aixís després de las segonas eleccions de diputats a Corts quedà plantejada una divisió qu'esclatà ab motiu de la vinguda del Rey, anantse elements valiosos; aixís en las de diputats provincials sortia algú qu'havia fet molts serveis a la Lliga; ara ab aquestas darreras me toca a mi desfilar; anant seguint aquesta llarga resta, quan els temps no son pera el catalanisme de restar sino de sumar y sumar molt depresa.

Deixo la Lliga entregada en ple jacobinisme, jacobinisme per els seus apasionaments **y aficció á resolucions extremadas, pero sense fi y resultat en las mateixas**» (33).

Malgrat que Pella demanà a Rusiñol la convocatòria d'una Junta General de socis de la Lliga per tal de discutir la situació política de l'entitat, el que es reunirà serà sols la Junta Directiva que per a Pella era «juge y part» en tots els errors i embolics produïts darrerament.

El 5 d'octubre a 2/4 de 10 de la nit tingué lloc la reunió extraordinària de la Junta Directiva de la Lliga. **La Veu** d'aquell dia informava així de quin seria el tema a tractar a dita reunió:

«En ella's donará compte de la baixa de soci presentada per don Joseph Pella y Forgas, a instancia de la mateixa Junta, y s'hi ha invitat a dit senyor pera que, segons sos desitjos, dongui les explicacions que cregui del cas, pera la més justa decisió ulterior de la Junta» (34).

La reunió fou molt violenta. Com era a porta tancada, només tenim algunes referències fragmentàries i totes elles de gent interessada. Segons Pella, en un ambient d'exaltació, insults i gaireberé violència, ell va parlar extensament. Primer demanà que el que ell volia que escoltés la seva defensa era la Junta General de socis de la Lliga i no solament la Directiva. En no accedir la majoria a aquesta demanda volgué sortir de la sessió, però quatre o cinc persones li barraren el pas. Llavors Pella va fer una llarga intervenció sobre la situació del moviment catalanista i especialment atacà les pràctiques corruptes que, segons ell, eren fomentades per al-

guns elements directius de la Lliga. Sembla que principalment Pella denuncià certes corrupcions i trampes fetes pels regionalistes a Vic i Granollers, les aliances contradictòries establertes a certs districtes i les maniobres que havien acompanyat la campanya electoral de Barcelona (35).

Les acusacions de Pella varen ser replicades per Cambó que responsabilitzà aquest de les actes falsificades a Barcelona. També Cambó refusà les argumentacions de Pella sobre les aliances de la Lliga. Però sobretot Cambó volgué demostrar que havia estat Pella l'únic culpable i que el tema a discutir era solament el referent a les actes falsificades de Barcelona. Les rèpliques i contrarèpliques se succeïren amb notori apassionament. En un moment donat Cambó, senyalat per Pella com el principal responsable de les desfetes electorals de la Lliga, presentà la seva dimissió com a vice-president de la Junta i marxà de la reunió. Poc després també sortia del local en Pella i Forgas.

La Junta Directiva es reuní immediatament per a deliberar i hores després feia públic el comunicat següent:

«La Junta acordá per unanimitat donar de baixa de soci a don Joseph Pella y Forgas y haver vist ab sentiment la conducta de dit senyor ab motiu de les darreres eleccions de diputats a Corts, especialment durant els tres dias següents d'aquelles, reprovantla severament per sa disconformitat amb l'actitut d'escrupulosa legalitat guardada constantment per la Lliga Regionalista y els elements que l'ajuden en sas campanyes electorals, conducta que ha contrastat ab la dignisima y lleal dels seus companys de candidatura.

Aiximateix, la Junta demana a don Francesch Cambó retiri la seva dimissió com a vicepresident.

Barcelona, 5 d'octubre de 1905» (36).

Així, la Junta de la Lliga donava tot el seu suport a Cambó i carregava totes les responsabilitats en la persona de Pella i Forgas. Aquest, davant l'acord de la Junta, comentarà:

«Tots els principis de puritat electoral y de justa indignació, d'indignació que no s'havien malgastat pera anatematizar lo de Granollers y d'altres districtes, varem abocarse entorn d'aquell fet y's va fer distreure per complert cap aquí l'opinió pública» (37).

(35) **El Liberal**, 7 d'octubre de 1905.

(36) **La Veu de Catalunya**, 6 d'octubre de 1905. La nota és signada per les següents persones: «Puig y Alfonso, P. Rahola, J. Pujol-Xicoi, S. Torres, Miquel Valls, Cebrià Pagés, Joseph Pardo, J. Ribas y Serra, Castañeda, Serra Dachs, Bonaventura M.ª Plaja, Carles de Fortuny, Lluís Duran y Ventosa, E. Prat de la Riba y Joseph M.ª Mas, presidents de les societats de Barcelona».

(37) Pella, ídem., pàgina 90.

(33) Pella, ídem., pàgines 99-100.

(34) **La Veu de Catalunya**, 5 d'octubre de 1905.

Com deia **La Publicidad** l'endemà, la situació a la Lliga era tan crítica que «era forzosos que algú pagara los platos rotos» (38). Aquest cop el «sacrificat» per tal d'amagar altres afers massa complexos fou Josep Pella i Forgas.

SOBRE «L'HONRADESA ELECTORAL» I ALTRES AFERS

De tot l'assumpte és evident que en Pella tampoc no era gaire «innocent». L'excusa que ell donarà al seu llibre per tal de justificar la falsificació de l'acta és absolutament inacceptable i quasi infantil

«Una acta ridícula sortida a última hora entre les blanques y no blanques, entre les netes y brutas dels trescents collegis electorals de Barcelona...» (39).

El que es falsifiquessin moltes actes, cosa palesa pel que hem vist, no és cap argument d'autoritat per a justificar fer-ho.

Però, al marge d'això, el més significatiu de tot, al meu parer, és que l'home que primer denuncià les «conxorxes» i els embolics sigui el gran «sacrificat» per a donar públic testimoni de l'honestat electoral de la Lliga. Quina ironia! En Pella i Forgas, convertit en l'esca del pecat, serà foragitat del seu partit amb notori rebombori, mentre que els inspiradors d'una política d'aliances electorals, que com a mínim es podia qualificar de «poc clara», els qui toleraven i fins amagaven certes «petites» maniobres, els qui volien captar per al seu partit jutges i fiscals, etc., etc., aquests en sortiran de tot l'assumpte no sols amb les mans netes sinó àdhuc convertits en els símbols de la defensa de la puresa del sufragi. I alguns d'aquests sabien qui havia estat en realitat el falsificador de les actes de Barcelona i callaren.

Tot aquest afer reflecteix prou bé què havia esdevingut la Lliga Regionalista als quatre anys de la seva formació. Malgrat que els judicis d'en Pella són massa influenciats per la seva traumàtica experiència personal dins d'aquest partit, potser sí que és convenient recollir alguns dels seus plantejaments sobre la situació. I sobretot aquells que ens presenta la Lliga com a una màquina electoral sols preocupada a guanyar eleccions a despit de la progressiva desaparició dels continguts nacionalistes que li havien donat origen. Com afirmava Pella:

«...ab l'oportunisme's corre'l perill o bé de que li diguin traïdor al oportunista, ó de caure depresa y corrents ab un eclecticisme politich» (40).

I el mateix Pella en adonar-se que el «catalanisme neutre» de la Lliga, tard o d'hora, acabaria per esgotar-se portant la causa nacionalista a una situació impossible, proposava ja l'any

1905 la formació de dues grans forces polítiques que corresponguessin als dos grans corrents d'opinió catalana: un, de caire republicà i autonomista, i l'altre, regionalista, tradicional i catòlic (41).

Una altra cosa que també caldria esmentar i comentar és el destacat paper de Cambó en tot l'assumpte. De nou, com quan la crisi d'abril de 1904, Cambó apareix com un dels principals implicats. Però el trobem convertit en l'acusador inflexible d'en Pella, encara que, segurament, el que feia sobretot era defensar-se atacant. Perquè Cambó era, de fet, l'home que organitzava les campanyes electorals de la Lliga, l'home de les conxorxes i aliances. Es força curiós que, a totes les crisis internes de la Lliga, Cambó hi juga un paper destacat i acaba com a gran triomfador. Els vençuts per ell sempre li recordaran amb notòria rancúnia.

També podríem treure una altra constatació: el poc nets que eren els mètodes electorals emprats a Catalunya a principi del present segle. Totes les forces polítiques, des de la Lliga fins als republicans, passant evidentment per les escurrialles dels partits dinàstics, per molt que es digui, no tenien gaires manies a utilitzar el frau, la falsificació d'actes, la suplantació o fins i tot la coacció. Però calia mantenir les formes i donar testimoni de portes enfora d'honestat fins al punt de sancionar espectacularment i públicament alguns dels seus més destacats membres que s'havien «descarriat».

Potser tot això serveixi perquè entre tots ens adonem de l'exagerat que té l'apreciació que vol presentar la Lliga Regionalista com a la força que renovà i purificà la vida electoral catalana. A Barcelona ciutat, potser sí que la Lliga amb els republicans aconseguiren que les eleccions fossin més netes i representatives, encara que sols votava una quarta part del cens. Però, a molts districtes, la Lliga no féu més que acoblar les disperses forces conservadores sota la seva nova i més atractiva bandera. I molts cops això implicava incorporar als seus rengles els vells cacics i tota la seva corruptela. Només cal llegir, a les **Memòries** de Josep M.ª de Sagarra, les divertides pàgines on es descriu la campanya electoral regionalista a Solsona l'any 1914 per a veure el poc que hi havia de «renovador» i de «net» en la pràctica electoral de la Lliga (42).

Potser caldria que els nostres sociòlegs electorals no fessin tant una mística del nombre de vots i dels percentatges i analitzessin amb més aprofundiment i cura el que hi havia al darrera de les candidatures, dels candidats i de les mateixes eleccions. Tal vegada descobririen que la vida política catalana de principis de segle era molt més mesquina del que hom pensa i del que ens ha donat a entendre la nostra historiografia «patriòtica».

(38) **La Publicidad**, 7 d'octubre de 1905.

(39) Pella, ídem., pàgina 90.

(40) Ídem.

(41) Ídem., pàgina 95.

(42) Sagarra, Josep M.^a de, **Memòries**, Barcelona, 1954, pàgines 571-577.